

O seqai gunu
yaqona oti mai?

Tu mada vakadua ka
vakasama mada ... Ke vaka
meu draiva, ena rawa beka li
meu vakaleqa na nodra bula
na noqu pasidia kei na nodra
bula na dau vakayagataki
gaunisala?

Ke vaka o
vakatitiqa, kakua
ni draiva!



Ke vaka o ni gadreva e vuqa tale na itukutuku me
baleta na:

- na bibi ni yaqona ena noda bula vakavanua
- na vakayagataki vakavuku ni yaqona
- na yaqona vata kei na draiva, mo raica na:

www.aporosa.net/kava-and-driving



Na lalakai ogo e yavutaki mai ena nona vakadidike o Dr Apo
Aporosa ena Te Huataki Waiora Tabana ni Bula ena koronivuli ni
vuli torocake e Waikato, ka vakailavo taka na matabose levu ni
vakadidike ni tabana ni bula e Niusiladi.



THE UNIVERSITY OF
WAIKATO
Te Whare Wānanga o Waikato

Vakarautaka na itaba na dauniveitaba vakaisausau o Todd M. Henry.

NA YAQONA
VATA KEI
NA DRAIVA

SA KA GA
NI VEIDOKAI





O kila beka li ni tiko na revurevu ni gunu yaqona kina nomu vakatulewa taka vakavinaka na nomu draiva?

E rau sa vakaririkotaka sara vakalevu na tabana ni ovisa kei na matanitu na revurevu ni gunu yaqona ena kena dau vakatulewataki vakamatau na draiva. Oqo esa mai vakavurea sara na kena mai caka e tolu na vakadidike levu ka vakailavotaka na matanitu o Niusiladi.

Na cava na yaqona?

Na yaqona e dua na mataqali kau bibi vakavanua ka gunuvi talega vei ira na kai pasivika, ka tiki bibi ni vei qaravi ena vuqa na nodra soqo ni marau kei na vakasoqoni vata vakavanua. Kivei ira na vuqa, na gunuvi ni yaqona e kauta mai na vakacegu ka dau vakavurea talega na veitalanoa momona, bibi ka vakavotukana.

Sa ikoya oqo na vuna levu edau gunuvi kina vaka mata isoqoni na yaqona, ka dau taura edua na gauna balavu ka laki tini sara ena bogi na kena gunuvi.

Na yaqona e sega ni tautauvata na waini ni veivakamatenitaki vakavavalagi, baleta ni sega ni vakavurea na veimataqali vukivuki e vuqa ka sakasaka, viavialevu se vuki baleya, ka dau basika ni gunuvi na wai ni veivakamatenitaki vakavalagi. E sega ni vei rawai vakarawarawa, sega ni veivakaleqai ena noda bula, ka talei ni vuqa sara na vei ka vinaka e kauta mai ena noda bula. Sa ikoya oqo na vuna levu esa mai vakayagataki vakalevu sara na yaqona mai vei ira na veimata tamata e vuqa, e sega ni ra kai Pasivika. Ena gauna oqo esa gunuvi tiko na yaqona ena veimatanicagi e va ni noda vuravura.

Na cava na revurevu ni gunu yaqona?

E vakaraitaka na veivakadidike eso, ni gunu yaqona e rawa ni vakaberaberataka na vakasama kei na vakatulewa ni tamata. Oqo esa qai dau tiko na kena revurevu ena nona vakatulewataki vakavinaka na nona draiva e dua na tamata.

Kivei ira na dau gunu yaqona sosoko, me vaka na medra wai ni yaqona mai Vanuatu kei na veivanua ena mua-ira ni wasa pasivika, na vei revurevu ca oqo e rawa ni totolo sara na kena basika mai.

Ena veivanua eso edau lose waicala me vakataki Toga se Samoa, na kena revurevu edau balavu sara na gauna qai dau vakilai. Ia, ena yasana ruarua qo, se sosoko se waicala, na gunu yaqona e rawa ni vakavuna na noda sega ni vakatulewa vinaka ena gauna ni draiva.

E vakatabui vakalawa na draiva ke sa buwawa na nomu vakatulewa ni oti na gunu yaqona

E sega ni vakatarai vakalawa me dua e draiva taka edua na motoka ke sa buwawa na nona vakatulewa ni oti na gunu yaqona. Ke vaka ona tarovi mai vei ratou na ovisa, osa rawa saraga ni vesu, takali tani mai na nomu ivola tara ni draiva, ka sa rawa saraga nio laki curu e vale ni veivesu. Ia, e bibi cake sara meda kila ni vakau lori ena gauna e buwawa kina na vakatulewa e rawa ni vakaleqai iko, ira na nomu pasidia, ka vaka talega kina o ira na dau vakayagataka na gaunisala. Ke vaka o vakamatea se vakamavoia taka edua na dauni vakayagataki gaunisala ena gauna o draiva kina ni oti na gunu yaqona, esa na rawa saraga ni laki tau na kemu totogi mo laki curu e vale ni veivesu.

Sa ka ga ni veidokai

O ira na kai pasivika era mareqeta na veidokai kei na veirokorokovi.

Na veirokorokovi e tiki ni vakarau ni kena gunuvi na yaqona.

Na veirokorokovi kei na veidokai e suitu ni veika eda vakaliuca na kai pasivika me vaka na veivakaturaga taki ka sa ka bibi sara vei keda na itaukei.

Mei tinitini, ke vaka o lesu mai na gunu yaqona, tu mada vakadua ka vakasama taka mada: Au dokai/rokovi ira tiko beka na noqu lewe ni pasidia kei ira na dau vakayagataki gaunisala?

Ena rawa beka li ni vakarerevaki na noqu draiva, ka biuti ira ena dua na vanua rerevaki sara?

Ke vaka o vakatitiqa, kakua ni ko draiva!